

Grunnleggende synspunkter for den mannlige diakoni.

Foredrag på landsmøtet,

Gjennom lengere tid har diakonutdannelsen vært under debatt. Mann og mann imellom har det vært talt om den — kanskje ikke minst blant oss som har ansvaret for den daglige ledelse av utdannelsen i dag. Men også utenfor Diakonhjemmet har spørsmålet vært drøftet der diakoner kom sammen. Dette førte så til at Diakonhjemmets styre i fjor nedsatte en komité til å arbeide med saken på bredt grunnlag. Av komitéens fem medlemmer var de tre foreslått av Broderforbundets arbeidsutvalg, nemlig Sannes, Mjåset og Pavestad. Hertil så lærer Vik og forstanderen. Denne komitéen trådte sammen i november i fjor og konstituerte seg med forstanderen som formann og Mjåset som sekretær. På første møte ble en enig om et arbeidsprogram og fortsatte så behandlingen av dette i et møte i februar d. å. På grunnlag av drøftelsene her ble det pålagt forstanderen til neste møte å legge fram en prinsipiell utredning til innledning av det endelige forslag. Lærer Vik ble pålagt å utarbeide en plan for den teoretiske undervisning, og overdiakon Pavestad i samarbeid med Mjåset en liknende for den praktiske.

Imidlertid utløste komitéarbeidet en rekke innlegg i Medlemsbladet, liksom spørsmålet nå for alvor synes å være blitt drøftet i grupper og andre samvær. Det er ikke min oppgave her å gå nærmere inn på noe av det som her ble anført, men det er nødvendig å komme med denne forholdsvis lange innledning for å begrunne selve den ting at vårt emne er tatt opp på dette landsmøte. Av innleggene, og ellers av samtaler og brev synes jeg nemlig å ha fått et sterkt inntrykk av at her rår atskillig forvirring omkring utdannelsesspørsmålet. Oppfatningene er mange, og de står til dels nokså steilt mot hverandre. Jeg har tenkt atskillig over tingene og er kommet til at forvirringen, eller om dere vil, uenigheten, til dels iallfall, har sine røtter i et forskjellig *utgangspunkt*. Jeg fant det derfor unyttig å fortsette med et arbeid som alt i utgangspunktet hadde å gjøre med så mange forskjellige synsmåter. Selvsagt kunne vi arbeide ut og legge

fram en plan. Men skal noe være vunnet for den framtid som vi håpet skulle tjene på en sik ny plan, så forutsetter det en *noenlunde samstemmighet om planen*. Uten en slik samstemmighet om hovedlinjene og grunnprinsippene vil den nye planen bare bli en ny kilde til uenighet og misfornøyelse og kritikk. Etter mitt syn er en slik noenunde samstemmighet — jeg gjentar uttrykket — en absolutt forutsetning for et vellykket resultat av komitéens arbeid. Den vil også gi rom for det tillitsforhold som bør rå mellom komité og diakoner og ellers alle parter i denne sak. Bare da kan komitéen gjøre sin gjerning med frimodighet.

En slik samstemmighet utelukker selvsagt ikke et forskjellig syn på enkelte detaljer, men er nevnte samstemmighet tilstede, vil den skape tillit og lojalitet overfor det resultat som endelig måtte foreligge på grunnlag av komitéens arbeid og den senere kritiske gjennomgåelse av dette.

Jeg håper disse bemerkninger er tydelige nok til å forklare min tankegang, og da jeg fant støtte for den hos de av komitémedlemmene som jeg nådde, og etter å ha bragt den fram både i Diakonhjemmets og Broderforbundets styre, foreslog jeg i dette siste å ta spørsmålet opp på første landsmøte, om det der skulle være mulig å nå fram til noe som kunne samle oss alle, eller iallfall de fleste. Det vil forhåpentlig gå fram av det jeg har sagt, at det ikke er selve utdannelsen som skal diskuteres her i dag, men de grunnleggende synspunkter som ligger til grunn for enhver plan til utdanning av diakoner, også den nye som jeg tror må komme.

Hva er det for et spørsmål det her egentlig gjeder? Det er for det første ikke det vi gjerne kaller diakoniens *bibelske begrunnelse*. Den er jo en selvfølge, og derfor like sevfølgelig erkjent av alle diakoner. Diakoni eksisterer jo ikke uten som bibelsk begrunnet. Det er nok alltid av interesse å fordype seg i denne side av saken, for en oppdager stadig nye ting som kan virke befruktende og inspirerende på ens gjerning. Men noen egentlig meningsforskjell kan det jo ikke her bli tale om. Er en slik til stede arbeider en med to forskjellige ting og har bare å ta konsekvensen av det. Uten

å gå i vegen for hverandre får en da arbeide hver etter sin linje. Det er dernest heller ikke diakoniens *åndelige grunnlag*, eller personlige forutsetninger det gjelder. Det tror jeg også vi stort sett er enig om. Iallfall har ikke jeg i den nå pågående diskusjon omkring utdannelsen truffet på noen prinsipiell uenighet på dette punkt. En annen sak er at liv og praksis også her bør være i overensstemmelse med det som teoretisk erkjennes som det rette utgangspunkt. Jeg vil understreke at begge disse to synspunkter ikke bare må bli et utgangspunkt som vi forlater for å gå videre fram. Videre fram skal vi, men utgangspunktet må følge oss. Her er for så vidt ikke så mye tale om et punkt, men mer om *en linje*. Også utdannelsen må da selvsagt til enhver tid være i overensstemmelse med disse grunnleggende synspunkter, og våre planer, også de nye, må alltid ha sine direktiver ut fra dem.

Men hva gjelder det så? *Det gjelder selve diakonien*, det vi kaller diakoniens vesen. Hva er diakoni, hva vil den, og hvorledes *realiserer* den det den er og vil? Det er klart at alle planer som vedrører vår utdanning i høy grad må være betinget av det svar vi gir på disse spørsmål. Hvis vi ikke har det samme grunnsyn her, kan det heller ikke bli noen samstemmighet i synet på utdannelsen.

Hva er så diakoni? En del av svaret ligger jo i selve ordet og dets betydning. Diakoni er tjeneste, en diakon er en tjener. Og vel å merke, tjeneste og tjener ikke i gjengs betydning, hvor tjenesten alltid inneslutter i seg tanken på lønn, men i evangeliets betydning av ordet som en tjeneste for Herren i menigheten. Denne tjeneste er ikke sprunget fram av noen lønnstanke, men av et eget sinnelag, Jesu Kristi sinnelag, Jesu kjærlighet som er utøst i hans tjeneres hjerter. Ut fra det finner vi da også ordet brukt i N. T. som uttrykk for en almenkristelig dyd. Se eksempelvis Fil. 2, 5 ff. og 1 Pet. 4, 10. Tjenesten kommer med sitt kal til enhver kristen forat han kan vandre som verdig er for Jesu Kristi evangelium. Men så brukes også ordet i en mer spesiell betydning. Det tales f. eks. om ordets og håndens tjeneste. Slgn. 1 Pet. 4, 11. Når vi i dag taler om diakoni, er det jo spesielt *håndens tjeneste* vi har i tanke, og når ordet særlig har festnet seg

ved denne tjeneste, har det sin grunn i den framstilling av saken og dens utvikling som vi finner i N. T. Det er unødvendig her å gå nærmere inn på dette, da det vil være kjent av dere alle. Det er jo nok bare å vise til Acta 6 hvor de syv menn blir valgt for å avlaste apostlene som ordets forkynnere. Og når menighetstjenerne, diakoni, senere omtales, så er det som representanter for et ganske spesielt embete i menigheten ved siden av forkynnergjeringen. Er vi i tvil om hva diakoni er, kan vi bare se på Jesus. Han er i virkeligheten den første diakon.

Vi stilte tre spørsmål. I grunnen er det jo bare ett. Vi vet derfor ikke nok om diakoni, før vi vet hva den vil. Først sier vi da: Diakonien vil realisere det sinnelag som vi nettopp har karakterisert i praktisk arbeid. Diakoni er ikke bare føleri, ikke bare stemning, ikke bare høystemt idealisme, men praktisk arbeid blant de mennesker som lever sitt liv i denne onde syndens og nødens verden. Diakonien vil derfor alltid være virkelighetsnær og går rett inn i nødens store rike her på jord. Den vil hjelpe mennesker i nød fordi den kjenner litt av Jesu smerte når han ser nøden omkring seg: Han ynkedes innerlig over dem, for de var ille medfarne, de var forkomne, de var som får uten hyrde. Diakoni vil barmhjertighet, gå den barmhjertige samaritans veg. Den vil barmhjertighet ut fra det kjente synspunkt at sjelen i barmhjertigheten er barmhjertighet mot sjelen, fordi den med sine kilder i evangeliet vet at mennesket er både ånd og sjel og legeme, og fordi den vet at menneskets dypeste nød er synden. Den hengir seg ikke til dagdrømmerisk kulturoptimisme, men rekner med mennesket slik som det er. Men diakonien vil også rettferdighet. Den kan aldri lukke sine øyne for samfunnets brøst og mislike forhold, som på mange måter er med og forstørker nøden fordi de gir grobund for sykdom og fattigdom og synd. I all sann diakoni vil det alltid være noe av den reformatoriske ånd som trakter etter å ruske opp, omskape og forbedre. Det vil ikke si at diakonien som sådan allierer seg med politikken, men den søker å bøte med bot som duger der hvor den gjør sin innsats, både gjennom de idealer den forfekter og det praktiske arbeid den utfører.

Diakonien vil alltid være der det er bruk for den. Den holder seg ikke innenfor et mer eller mindre avgrenset område, men er over alt, fordi nøden er over alt. Den er der og byr sin hjelp fram både for legem og sjel. Derfor må den også ta alle de av Gud gitte midler i bruk. I sykepleie, fattigpleie — i menighet og på anstalt — i forkynnelse og sjelesorg vil den være sendebud i Kristi sted.

Det er til sist det tredje ledd i vårt spørsmål som særlig interesserer oss denne gang: *Hvorledes* realiserer diakonien det den er og vil? Vi kommer nemlig her inn på de praktiske vegger diakonien må gå for å ha lykke i sin gjerning. Og det er jo vårt syn på disse vegene som igjen må øve sin innflytelse på vårt syn på dyktiggjørelsen og utdannelsen. Diakoni er vel det mest allsidige arbeidsredskap menigheten eier. Allsidigheten kommer alt fram i det, at vi har både kvinnelig og mannlig diakoni. Når vi skulle tale om grunnleggende synspunkter for mannlig diakoni, burde vi også her nevne de mange trekk som karakteriseres ved ordene mannlig og kvinnelig. Men det er ikke det hovedvekten ligger på for oss, og dessuten er vi der inne på ting som er vel kjent, og som det vel ikke rår noen meningsforskjell om. Vi bare gjentar at både mennenes og kvinnenes delaktighet i diakonien er et vitnesbyrd om dennes allsidighet. Det vil være vel kjent at det slett ikke rår slik enstemmighet om både menns og kvinners oppgaver når det gjelder f. eks. forkynnelsen. Også den har selvsagt et ubegrenset virkefelt, men beveger seg likevel etter mer opptrukne baner. Diakonien har på sett og vis enda flere muligheter.

Et avgjørende prinsipielt synspunkt, som igjen vil gripe avgjørende inn i det praktiske liv, er diakonien om *menighetsdiakoni*. Det er ikke i overensstemmelse med dette synspunkt å tale om en sosial linje i diakonien hvis en dermed river den ut av dens sammenheng med menigheten. Diakonien vil alltid ha sine røtter i menigheten og vil alltid selv være klar over det. Er ikke denne forbindelse tilstede, blir det ikke lenger diakoni, men filantropi. Ingen kan lese N. T. uten å bli oppmerksom på den sentrale plass nettopp menigheten har i Guds rikes oppbygging. Alt er i, ved og av

menigheten. Eks.: 1 Kor. 12, 28: Og Gud satte *i menigheten* først noen til apostler, for det annet profeter, for det tredje lærere osv. Her står altså diakonien i samme forhold til menigheten som alle andre virksomheter, i og ved og av menigheten.

Enklest blir da det hele når vi tenker på gjerningen i menigheten. Slik er det jo også den trer fram fra begynnelsen. Det var forhold i menigheten som førte til kallelse av de syv menn i Acta 6. Valget av dem skjedde i menigheten, og deres gjerning ble i menigheten. De syv skulle dra omsorg for menighetens egne lemmer. Se også 1 Tim. 3, 15. Slik finner vi jo diakonien også i dag, også når det gjelder den mannlige diakoni. Vi har her hos oss våre klokkerdiakoner og menighetsdiakoner. Deres gjerning blir jo greit nok menighetsdiakoni. Men nå skal og kan jo ikke menigheten leve sitt eget liv bare. Den lever i verden, hvor den skal være lys og salt. Det vil si, den skal være misjonerende. Det kan den bare gjennom sine organer, deriblant også diakonatet. Derfor må diakonene ut til alle dem og til de steder hvor det er bruk for dem. En kan selvfølgelig da hevde at de i hvert tilfelle dog må vært kallet av menigheten og sendt av den. I stedet opplever vi jo at mange slags myndigheter og institusjoner opptrær som det kallende og ansettende subjekt. Motsigelsen her er dog bare mer tilsynelatende enn virkelig, mer formell enn reell. En kunne si at praktiske omsyn her spiller inn, særlig med tanke på den utvikling samfunnslivet har hatt. Det avgjørende er den *enkeltes personlige kallsbevissthet*. Er han gått inn i diakonien ut fra et kall, vil dette forhold ikke bringe ham opp i større vansker. Han deler jo her kår med andre som også har sin gjernings livsrøtter i menigheten. Prestens gjerning behøver ikke være knyttet spesielt til enkeltmenigheten. Han kan få sin gjerning på forskjellige spesialområder, ved anstalter, som f. eks. Diakonhjemmet, eller som sykehusprest, fengselsprest osv. Men hele tiden er han selvfølgelig menighetens tjener. Eller en lærer. Som lærer i kristendomskunnskap i barneskolen og andre skoler har han prinsipielt fått sin gjerning overgitt av menigheten og er

dens tjener. Eller når forkynneren, evangelisten, reiser land og strand rundt, så er han hvor han kommer menighetens sendebud og dennes tjener.

Hertil kommer jo at menigheten også direkte må ha ansvar for sine egne, f. eks. de syke som legges inn på sykehus og anstalter av forskjellig slags. Om det er statsanstalter eller menighetens egne, f. eks. gamlehjem og barnehjem, spiller ingen avgjørende rolle. Hvor det er må den følge sine med evangeliet i ord og gjerning.

Denne diakoniens vidhjertethet kommer tydeligst fram i den mannlige diakoni, og det henger igjen sikkert sammen med det særpregede ved mannens personlighetsliv, slik som det ytrer seg både innad og utad. Vi ser noe av det alt i urmenigheten, hvor vi særlig kan tenke på en mann som Filip, hvis særlige nådegave gav ham et videre arbeidsfelt enn selve menigheten. Og likevel tapte han selvfølgelig aldri kontakten med den og kjente seg alltid som en av de syv menn. Av det vi vet om menigheten videre fram, i den apostoliske og etterapostoliske tid, kan vi også iaktta en stadig utvidelse av arbeidsfeltet og økning av oppgavenes tall og art. Når denne utvikling etter hvert førte til diakonatets forfall, slik som vi kjenner til det, har ikke det sin grunn i det vi nettopp har nevnt, men i et helt annet forhold. Det var den hierarkiske utvikling i kirken i sin alminnelighet som også undergrov diakonatet. Det var selve tjenersinnet som tok skade. Som vi ville si våre dager: Det var ikke lenger fint nok å være diakon. Det som bærer hele diakonien ble borte, til sist eksisterer den bare i navnet som en art lavere geistlighet.

Går vi så fram til diakoniens fornyelse i den evangeliske kirke ved Wichern og Flieckner, ser vi at det syn vi ovenfor har redegjort for bevisst og avklart blir grunnleggende særlig for Wicherne innsats. Det er i grunnen nok å nevne den for ham så naturlige kombinasjon mellom indremisjon og diakoni. Med indremisjon tenkte ikke han først og fremst eller bare på forkynnelsen, slik som vi gjør det. For ham var indremisjon et bredt anlagt arbeide etter linjer og på måter som de folkekirkelige forhold gjorde mulige og natur-

lige. Det indremisjonsarbeid som nærmest svarer til vårt kalles på tysk Gemeinschaftsbewegung.

Det har ligget meg på hjertet å få tydelig fram at diakoni, og da igjen ikke minst mannlig diakoni, er noe meget vidtfavnende. Diakoni er ikke forkynnelse, og diakoni er ikke sykepleie — for å nevne to ytterpunkter. Diakoni er en syntese av begge deler. Her er ikke, som før nevnt, tale om en kirkelig og en sosial linje i diakonien, slik at den kirkelige da nærmest omfatter forkynnelse og dermed beslektede virksomheter, og det sosiale arbeid ved sykehus, anstalter og de forskjellige slags «vesener». Vi må holde alt innen den ene og samme sirkel, som heter diakoni. Derfor er det riktig at en diakon skal være bare diakon, og først i annen rekke predikant, sykepleier, anstaltbestyrer osv. Enhver gjerning er prinsipielt like verdifull som diakoni, hvilket område enn gjerningen gjøres på. Det spørres ikke først og fremst etter hva jeg er, eller hvor jeg er, men hvorledes jeg er det jeg er. Har jeg tro til Gud og legger mitt liv i hans ånd, så er han trofast som har kalt meg, han vil også gjøre det. Han vil finne den rette plassen for enhver av oss, alt etter den nådegave som er oss betrodd. Da vil han også hjelpe meg til å bevare diakonisinet, hjelpe meg til under alt å bevare menighetssynet, som på sin måte er en alltid ny kilde til frimodighet, men også en stadig påminning om ansvaret.

Det er klart at dette syn på diakonien, og kanskje enda mer den praktiske virkeliggjørelse av det — særlig i vår tid, med de mange offentlige tiltak — kan medføre mange vansker for den enkelte, både av indre og ytre art. Nettopp derfor er det så nødvendig at livsforbindelsen tilbake til diakoniens vesen og egenart og til menigheten alltid er i orden. Da skal ikke vanskene avskrekke oss. De er der for å overvinnes i bønn og tro, og kan ved Guds nåde bli til indre frigjørelse og større frimodighet i gjerningen. Med andre ord: være med å skape lykkelige diakoner. Når vi nemlig har så pas mange ikke-lykkelige og mer eller mindre misfornøyde diakoner, så tror jeg det bl. a har sin grunn i svikt nettopp her. Oppgavens storhet er ikke gått opp for oss.

At det syn som her er framholdt også må få sin innflytelse på vår utdanning, er klart nok. Det er ikke meningen i dag å diskutere utdannelsen, og jeg vil be om at samtalen heller ikke blir ledet inn på den. I dag skulle foredrag og samtale, om mulig, hjelpe oss til et sant syn på diakoniens prinsipp-lære, spesielt hva det punkt angår som vi har dvelt ved. Prinsipp-læren omfatter jo også andre viktige synspunkter, men de interesserer oss ikke denne gang. Kan vi bli noen-lunde enig om hva diakoni er, så har vi bare å trekke kon-sekvensen av det, og da skal heller ikke meningene bli så mange når det gjelder utdannelsen. Jeg antar nok at enkelte vil si at vi har jo vært enig i dette også før. *Men det kommer ikke fram i den diskusjon som har vært før, og av uttalelser ellers.* Det er den praktiske utformning av utdanningspla-nene det kommer an på. Men det er klart at det må være sammenheng mellom det prinsipielle og det praktiske. Da kommer de praktiske detaljer i annen rekke, og vil nok til sist komme på rette plassen i den større sammenheng. Det avgjørende blir det prinsipielle, de store linjer, de store vyer — for å gjenta en kollegas ord i en diakonforsamling. I lengden står det gamle ord fast: den beste teori er den beste praksis.

Vi tenker altså på den mannlige diakonis folkekirkelige, eller bredkirkelige preg, som gjør diakonien anvendelig på et stort og allsidig virkefelt innenfor kirkens ramme. Vi har inntrykk av at for den almene bevissthet, ja for mange diakoner også, er diakoni ensbetydende med sykepleie, og spesielt knyttet til sykehus og anstalter. Men den er jo dog noe mer. I utdannelsen er da også sykepleien et middel, intet mål i seg selv. Denne allsidighet bør utdannelsen gi et tydelig uttrykk for, og slik at den i ett og alt understreker diakonien som en *kirkelig tjeneste*. Det må skje på en slik måte at ikke bare vi selv er klar over det, men slik at også den kirke og det samfunn vi vil tjene kan bli klar over det og derved komme til å erkjenne den mannlige diakoni som et verdifullt aktivum som står til dens rådighet. Her mener vi det ligger en livsviktig oppgave for oss. Vi har lenge klaget over den ringe forståelse og derfor også ringe

utnyttelse av den mannlige diakoni i den direkte kirkelige tjeneste, og mange har lagt den vesentlige skyll på kirken. Men spørsmålet er om vi ikke må begynne med oss selv. Er vår utdanning slik at den virkelig kvalifiserer for kirke og menighetsarbeid?

Bare Gud kan til sist danne diakonen. Men til det bruker han jo blant annet oss og utdannelsen. Den skal tjene Gud nettopp her og gi hans gjerning gode kår. Det mener vi de synspunkter som ovenfor er nevnt skal hjelpe oss til. Under de synspunkter må den teoretiske og den praktiske del av utdannelsen ses i sammenheng, den indre og ytre utdanning må gå hånd i hånd. Vi skal ikke utdanne sykepleiere eller sosialmedhjelpere av et eller annet slag, heller ikke skal vi utdanne bare teoretikere eller predikanter *men diakoner*. Det er Diakonhjemmets eneste oppgave.

Th. Norseth.

Diakoni og gjenoppbygging.

Det finnes ord og begrep hvis tydning og innhold er klar, og som derfor ikke kan diskuteres. Dessuten finnes det ord som ikke umiddelbart gir uttrykk for hva som kan eller ikke kan rommes i dem. I den senere tid er det to ord som i pressen og annet steds blir debatert, og som på en måte kan ha noe med hverandre å gjøre, nemlig ordene diakoni og gjenoppbygging.

Diakoni betyr kortest uttrykt tjeneste. Men ikke hvilken som helst tjeneste er diakoni, men den tjeneste som er gått fram av den kristne tro. Når det derfor gjelder diakoniens utformning må vi gå til Bibelen, hvor vi finner dens utspring og første historie. Men heller ikke der får vi klare og distinkte linjer for diakoniens utformning for vår tid. Om diakonien i de senere år har virket noe gammelmodig, og ikke har kunnet gjøre seg gjeldende slik en ønsket, beror det på at en har villet presse den første utformning inn i vår tid.

Som alt nevnt betyr diakoni tjeneste og kan slik ikke henføres til noe bestemt arbeid eller område. Det er et embete av helt spesiell karakter. I Apostelgjerningene ser vi at det